

การเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู ภาคตะวันออก

Preparation for Entrepreneurship after Retirement of the Teacher Civil Servants in the Eastern Region

อินทัช อนันต์นาเวณัส^{1*} เพชรรัตน์ วิริยะสืบพงศ์¹

Inthath Anananawenusom^{1*} Petcharut Viriyasuebphong¹

¹ คณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา

¹ Faculty of Management and Tourism, Burapha University

Email: saroner1720@gmail.com*

Received : 10 กุมภาพันธ์ 2564

Revised : 21 มิถุนายน 2564

Accepted : 25 มิถุนายน 2564

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประเด็น ดังนี้ 1) เพื่อสำรวจการเตรียมความพร้อมเพื่อเริ่มต้นธุรกิจของข้าราชการครู 7 ด้าน และความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 99 องค์ประกอบ ของข้าราชการครูที่เกษียณแล้วมีธุรกิจเป็นของตนเอง 2) เพื่อสำรวจการเตรียมความพร้อมเพื่อเริ่มต้นธุรกิจของข้าราชการครู 7 ด้าน และความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ ของข้าราชการครูที่ต้องการเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณ และ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ในรูปแบบตามขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย โดยการทำเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และตามด้วยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพอย่างน้อย 5 คน หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว โดยมีเกณฑ์การเลือกจำนวนกลุ่มเป้าหมาย 4 เกณฑ์ ดังนี้ 1) ลักษณะธุรกิจเจ้าของคนเดียว 2) ประเภทธุรกิจ ได้แก่ เป็นผู้ผลิตเอง พ่อค้าคนกลาง และการบริการ 3) ประสบการณ์ของการทำธุรกิจนั้น 5 ปีขึ้นไป 4) เงินลงทุนในการดำเนินธุรกิจไม่เกิน 10 ล้านบาท และใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) ส่วนในเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม 300 คน โดยอาศัยแนวคิดของ Hair, Black, Babin, and Anderson (2010) ได้แก่ อัตราส่วนระหว่างกลุ่มตัวอย่างต่อจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปร เพื่อให้เหมาะสมในการวัดคือ 15 ตัวอย่าง ต่อ 1 พารามิเตอร์หรือตัวแปร ซึ่งงานวิจัยนี้มีตัวแปรอยู่ทั้งหมด 16 ตัวแปร ได้แก่ การเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้านและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบธุรกิจ ทั้ง 9 องค์ประกอบ ดังนั้นงานวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง 240 ตัวอย่าง แต่เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของข้อมูลงานวิจัยให้มากขึ้นผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างอีก 60 ตัวอย่างรวมเป็น 300 ตัวอย่าง และใช้การวิเคราะห์หาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) เป็นการวิเคราะห์

เพื่อสำรวจและระบุองค์ประกอบร่วม (Common Factor) โดยผลการวิจัย พบว่าการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู ภาคตะวันออก มีรูปแบบการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มของปัจจัยด้านการบริหารจัดการแบบสมดุล (Balanced Scorecard) 4 ด้าน กลุ่มของปัจจัยด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิต 3 ด้านและกลุ่มของความรู้ความเข้าใจในรูปแบบธุรกิจ ซึ่งใน 3 กลุ่มนี้แสดงถึงแนวทางการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู ภาคตะวันออก ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ข้าราชการครู, การเกษียณอายุ, การเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู, รูปแบบธุรกิจ (Business Model Canvas)

Abstract

This research has three main objectives, namely 1) to survey teachers' 7-dimensioned preparation to start up a business and 9-component business understanding of retired teachers who run their own businesses, 2) to survey teachers' 7-dimensioned preparation to start up a business and 9-component business understanding of teachers who intend to run their own business after retirement, and 3) to develop teachers' preparation process to become entrepreneurs after retirement. The study was based on mixed-methods research implementing a qualitative approach followed by quantitative approach. Qualitative data was collected from at least 5 persons or until the data was saturated. The criteria for selecting the target group comprised four aspects including 1) type of business and sole proprietorship, 2) business operation (i.e. manufacturer, middleman, service provider) 3) experience in doing that business for five years or more, and 4) business operation of not more than 10 million baht with the use of Triangulation Technique. Collection of data was done from questionnaires given to 300 people in order to find out frequency. Based on the concept of Hair, Black, Babin, and Anderson (2010), the ratio between a sample to the number of parameters or variables to be suitable for measurement is 15 samples per parameter or variable. There are 16 variables in this research, comprising the preparation for starting a business after the retirement of a government teacher in seven areas and the knowledge and understanding of nine business models. Further, the researcher added 60 additional samples to 300 samples to increase the confidence of the research data. Mean percentage, standard deviation, and Exploratory Factor Analysis (EFA) were the tools used for identifying common factors. The results showed that teachers' preparation to become entrepreneurs after retirement in the Eastern region could be divided into three groups, which included the four-dimensioned Balanced Scorecard management group, the three-dimensioned health and life quality group, and the business-understanding group. These three groups represent the teachers' preparation for becoming successful entrepreneurs after retirement in the Eastern region.

Keywords: Teacher, Retirement, Entrepreneurship, Business Model Canvas

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาพบว่าการสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆทั่วโลก สะท้อนให้เห็นว่าโลกเราในปัจจุบันก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยขึ้นของการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของแต่ละประเทศนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศ เช่น นโยบายด้านการคุมกำเนิด พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของคน ความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการแพทย์ และค่านิยมการแต่งงานช้า เป็นต้น

จากสถิติการคาดประมาณประชากรไทยวัยทำงาน (อายุ 15-59 ปี) พบว่าจำนวนประชากรวัยทำงานจะ ลดลงจาก 41 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2558 เหลือ 38 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2578 นั่นคือ อีก 30 ปีข้างหน้า จำนวนของ ประชากรวัยทำงานเกือบไม่เปลี่ยนแปลงหรือมีแนวโน้มลดต่ำลง (ปัทมา ว่าพัฒนางศ์ และ ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2556) ซึ่งสถิติประชากรศาสตร์ ประชากรและเคหะ ในหัวข้อ จำนวนและสัดส่วนประชากรจากการทะเบียน จำแนก ตามกลุ่มอายุ (วัยเด็ก วัยแรงงาน วัยสูงอายุ) เพศ ภาค และจังหวัด พ.ศ. 2553 – 2562 แสดงให้เห็นถึงจำนวนประชากร วัยทำงานที่ลดลงต่ำลง ได้แก่ ประชากรวัยทำงาน ปี พ.ศ. 2553 มีสัดส่วนอยู่ที่ ร้อยละ 67.9 ของประชากรทั้งหมด และ ปี พ.ศ. 2562 มีสัดส่วนอยู่ที่ ร้อยละ 64.37 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) ดังนั้นในอีก 30 ปีข้างหน้า จำนวนของ ประชากรวัยทำงานมีแนวโน้มลดต่ำลงอย่างแน่นอน ทั้งนี้เป็นผลจากอัตราการเกิดที่มีแนวโน้มลดลงส่งผลให้มีผู้สูงอายุ เพิ่มขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรนี้ ทำให้อิทธิพลสังคมไทยกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุและอาจทำให้ ขาดการเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่วัยเกษียณ จึงทำให้ผู้สูงอายุมีภาวะพึ่งพิงที่เพิ่มขึ้น

เมื่อกล่าวถึงวัยเกษียณ หลังการเกษียณอายุการทำงานแล้ว บุคคลมักจะเผชิญกับปัญหาในการปรับตัวใน การดำเนินชีวิตหลังเกษียณ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่คุณเกษียณเริ่มรู้สึกว่าชีวิตในวัยเกษียณเริ่มถดถอยลงและไม่เป็นไปตามที่ คาดหวังไว้จนเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย หงุดหงิด และเกิดความเครียดขึ้น (Atchley, 1980) ดังนั้น การเตรียมตัวก่อน การเกษียณมีความจำเป็นและสำคัญมากต่อช่วงชีวิตภายหลังที่จะต้องใช้ชีวิตต่อไปอีก 10 - 20 ปี จึงควรที่จะเตรียมตัว เตรียมใจวางแผนการดำเนินชีวิตก่อนที่จะก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุหรือการเกษียณอย่างมีประสิทธิภาพ (บรรลุ ศิริพานิช, 2550) ซึ่งประเด็นหลักๆของการเตรียมตัวก่อนเกษียณทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศมีอยู่ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านการเงินหรือเศรษฐกิจ และด้านการดำเนินชีวิต ภาคตะวันออกของประเทศไทย มีจังหวัด อยู่ทั้งหมด 7 จังหวัด ซึ่งอยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) ได้แก่ สพม.17 ตราด-จันทบุรีมี ข้าราชการครู 1433 คน สพม.18ชลบุรี-ระยองมีข้าราชการครู 3837 คน สพม.7 สระแก้ว-ปราจีนบุรีมีข้าราชการครู 1485 คน และ สพม.6 ฉะเชิงเทรา มีข้าราชการครู 1286 คน ดังนั้นครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) มีทั้งหมด 8,041 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) ซึ่งจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ค่านิยมทางวัตถุที่มากเกินไปจนความจำเป็น สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆก่อให้เกิดความฟุ้งเฟ้อ ทำให้มีค่าใช้จ่ายจำนวนมาก เช่น ค่าผ่อนบ้าน ผ่อนรถ เครื่องใช้ไฟฟ้า และอื่นๆ โดยผลการประเมินภาระหนี้สินของข้าราชการครูในระบบ สหกรณ์ในรอบ ปี 2554 พบว่าสมาชิกในภาคตะวันออกมีหนี้สินถึง 47,030.26 บาทต่อคน ซึ่งข้อมูลการให้สินเชื่อใน รอบ 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2550 – พ.ศ. 2554) พบว่าการก่อหนี้ของสมาชิกครูเพิ่มขึ้นจาก 233,788 ล้านบาทในปี 2550 เพิ่มขึ้นเป็น 368,947 ล้านบาทในปี 2554 อัตราการเพิ่มขึ้นจากปี 2550 – 2554 เท่ากับร้อยละ 57.81 (กรมตรวจบัญชี

สหกรณ์, 2559) เป็นผลให้ข้าราชการครูส่วนมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีภาวะหนี้สินเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทำให้ส่งผลกระทบต่อจิตใจทำให้เกิดภาวะเครียด และอาจทำให้ขาดความสนใจหรือกระตือรือร้นในการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยเกษียณ และอาจส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตหลังเกษียณ ดังนั้นการวางแผนเตรียมตัวก่อนเกษียณ จึงมีความสำคัญอย่างมากกับการปรับตัวและดำรงชีวิตในวัยเกษียณ การเตรียมความพร้อมหลังเกษียณดังกล่าว ทำให้ข้าราชการครูที่เกษียณแล้วที่ยังมีภาระรายจ่ายและหนี้สิน จำเป็นต้องหารายได้เสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตหลังเกษียณ

จากปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมหลังเกษียณและการวัดผลแบบสมดุล (Balanced Scorecard : BSC) จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครูมี 7 ด้าน ผสมผสานกับ การศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบธุรกิจที่เรียกว่า Business Model Canvas ที่มี 9 องค์ประกอบ โดยผู้วิจัยได้นำโมเดลธุรกิจทั้ง 9 องค์ประกอบนี้มาวิเคราะห์ว่าในการที่จะเริ่มธุรกิจนั้นกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบนี้ในแต่ละด้านควรรู้อะไรบ้างในแต่ละองค์ประกอบก่อนการเป็นผู้ประกอบการ จากนั้นนำการเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครูมี 7 ด้าน และความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ มาเป็นแนวทางสำหรับการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยผู้วิจัยหวังว่าจะเป็นประโยชน์ในการเตรียมความพร้อมหลังเกษียณ และเป็นแนวทางในการประกอบธุรกิจหลังเกษียณ สำหรับข้าราชการครูในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. เพื่อสำรวจการเตรียมความพร้อมเพื่อเริ่มต้นธุรกิจของข้าราชการครู 7 ด้าน และความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ ของข้าราชการครูที่เกษียณแล้วมีธุรกิจเป็นของตนเอง
2. เพื่อสำรวจการเตรียมความพร้อมเพื่อเริ่มต้นธุรกิจของข้าราชการครู 7 ด้าน และความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ ของข้าราชการครูที่ต้องการเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณ
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เชิงธุรกิจ
ทราบแนวทางการเตรียมความพร้อมในการประกอบธุรกิจของข้าราชการครูที่ประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจหลังเกษียณ และได้รู้เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจของข้าราชการครูทั้ง 7 ด้าน และความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการเริ่มต้นประกอบธุรกิจ
2. เชิงวิชาการ
ได้รูปแบบการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู
3. เชิงสังคม

ช่วยพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจ ให้แก่กลุ่มวัยเกษียณที่ต้องการทำธุรกิจหลังเกษียณ และ
เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาความสามารถของกลุ่มวัยเกษียณ

4. เซึ่งนโยบาย

เพื่อลดภาระทางสังคมของภาครัฐ และเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายสำหรับสังคม
ผู้สูงอายุ

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการเตรียมตัวก่อน
เกษียณอายุ การวัดผลแบบสมดุล (Balanced scorecard) และองค์ประกอบของรูปแบบธุรกิจ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุ

การเตรียมตัวก่อนเกษียณ หมายถึง การปฏิบัติตนในการเตรียมตัวล่วงหน้าเกี่ยวกับการปรับตัวต่อ
เหตุการณ์ภายหลังการเกษียณอายุราชการโดยมีการเตรียมตัวในด้านต่างๆที่เหมาะสมเพื่อการดำเนินชีวิตภายหลัง
เกษียณอายุ ซึ่งการเตรียมตัวก่อนเกษียณ แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะไกลการเกษียณ คือ ระยะที่ห่างไกลจากการ
เกษียณซึ่งมีระยะห่างนานมากก่อนการเกษียณอายุ แต่ทุกคนก็ไม่อยากทำงานจนวันสุดท้ายของชีวิต อยากมีช่วงที่
ทำงานช่วงหนึ่ง และหยุดพักผ่อนในช่วงที่ตนเองต้องการ 2) ระยะใกล้การเกษียณ คือระยะนี้เมื่อบุคคลรู้สึกตัวว่าการ
เกษียณอายุเข้าใกล้มาแล้ว จะทำให้เกิดการวิตกกังวลในเรื่องต่างๆ (Atchley, 1980) โดยการเตรียมตัวก่อน
เกษียณอายุมี อยู่ 4 ด้านหลักๆ ได้แก่ ด้านความสมบูรณ์ของร่างกาย ด้านความสมบูรณ์ของจิตใจ ด้านการเงินหรือ
เศรษฐกิจ และด้านการดำเนินชีวิต ซึ่ง อนงศันญา ผ่านสถิน (2556) ได้สรุปเกี่ยวกับการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุ
ข้าราชการครูไว้ว่า การเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุในประเทศไทยสรุปได้เป็น 8 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้าน
ที่อยู่อาศัย ด้านการใช้เวลาว่าง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสัมพันธภาพในครอบครัว และด้านบทบาทในครอบครัว
และการเตรียมตัวด้านการใช้เวลาว่างและด้านสังคมมีความสอดคล้องกันในเรื่องการใช้เวลาที่มีมากขึ้นภายหลังการ
เกษียณอายุให้เกิดประโยชน์ ขณะเดียวกันในต่างประเทศประเด็นในการเตรียมตัวทางด้านการใช้เวลาว่างและที่อยู่
อาศัยถูกรวมกับในด้านการดำเนินชีวิตเช่นกันทำให้มีความคล้ายคลึงกับการศึกษาในประเทศไทยแต่การศึกษาใน
ประเทศไทยจะแยกด้านงานอดิเรกและที่อยู่อาศัยไว้คนละด้านอย่างชัดเจน ซึ่งประเด็น หลักๆ ของการเตรียมตัวก่อน
เกษียณทั้งในประเทศและต่างประเทศมีอยู่ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านการเงินหรือเศรษฐกิจ
และด้านการดำเนินชีวิต ซึ่งการเตรียมตัวก่อนการเกษียณของข้าราชการครู หมายถึง การดำเนินการหรือการปฏิบัติตน
ของข้าราชการครูในการเตรียมการล่วงหน้าเกี่ยวกับการปรับตัวต่อเหตุการณ์ภายหลังการเกษียณ โดยมีการเตรียมการ
ในด้านต่างๆที่เหมาะสม เพื่อการดำเนินชีวิตภายหลังการเกษียณ จำแนกเป็น 4 ด้าน

1. ด้านร่างกาย เป็นการวางแผนในการดูแลสุขภาพของตนเองเพื่อให้พร้อมเข้าสู่ชีวิตหลังการเกษียณ
โดยมีการเตรียมใน 4 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นที่ 1 ภาวะโภชนาการ ประเด็นที่ 2 การออกกำลังกาย ประเด็นที่ 3 การนอน
หลับที่เพียงพอ ประเด็นที่ 4 การตรวจสุขภาพอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

2. ด้านจิตใจ เป็นการเตรียมพร้อมโดยฝึกตน ให้มีจิตใจแจ่มใสอยู่เสมอ พยายามไม่วิตกกังวลกับปัญหาใดๆ จนเกินเหตุ มีวิธีการจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้นตลอดจนมีมุมมองในแง่บวกกับชีวิต ไม่ยึดติดกับอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่เดิม ยอมรับกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นหลังการเกษียณ และรวมถึงการพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับการเกษียณกับบุคคลต่างๆ เพื่อการปรับตัวและเตรียมพร้อมก่อนการเกษียณ

3. ด้านการเงิน เป็นการเตรียมเงินเพื่อใช้จ่ายในวัยหลังเกษียณอายุ เพื่อสำรองเงินไว้ใช้ เมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ได้แก่ การออมเงิน การประเมินรายรับ-รายจ่ายและหนี้สินในปัจจุบัน และการเตรียมวางแผนหาแนวทางทำธุรกิจหรืองานหลังการเกษียณเพื่อให้มีรายได้เสริม

4. ด้านการดำเนินชีวิต เป็นการวางแผนในด้านงานอดิเรกหรือการใช้เวลาว่าง คำนึงถึงการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์มากกว่าที่จะทำเพื่อหารายได้ เช่น เลี้ยงดูบุตรหลาน ปลูกต้นไม้ ทำสวน เล่นดนตรี วางแผน ท่องเที่ยว หรือการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือหนังสือให้กับชุมชนและเข้าร่วมกับกลุ่มชมรม กิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เป็นต้น ประกอบกับการวางแผนในการเตรียมหาที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง หรือมีที่พักอาศัยเป็นของตนเองที่มั่นคง วางแผนว่าจะไปใช้ชีวิตที่จะอยู่ที่ใด รวมถึงคาดการณ์ วางแผนที่จะปรับปรุงซ่อมแซมบ้านให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตภายหลังเกษียณ

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับความหมายของการวัดแบบสมดุล (Balance Scorecard : BSC)

การวัดผลแบบสมดุล (Balanced Scorecard) หมายถึง เครื่องมือในการบริหารที่ช่วยให้องค์กรสามารถบริหารกลยุทธ์โดยผ่านทางผลการวัดผล การปฏิบัติงาน เพื่อให้ทิศทางการดำเนินงานภายในองค์กรเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยพิจารณาตัวชี้วัดในสี่มุมมอง ทั้งมุมมองที่เป็นตัวเงินและมุมมองที่ไม่ใช่ตัวเงิน ซึ่งตัวชี้วัดมี 4 มุมมอง (Kaplan & Norton, 1996) ซึ่งอารยา เปื้อบ้อง (2558) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการวัดผลแบบสมดุล (Balanced Scorecard : BSC) ไว้ว่า Balanced Scorecard เป็นเครื่องมือการจัดการที่ช่วยในการปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่องค์กรวางแผนไว้ เพื่อนำมาสู่การปฏิบัติจริงและใช้ควบคุมการดำเนินการต่างๆ ในองค์กร รวมไปถึงการวัดผลประเมินผลด้วย โดย Balanced Scorecard จะให้ความสำคัญใน 4 มุมมอง คือ มุมมองด้านการเงิน มุมมองด้านลูกค้า มุมมองด้านกระบวนการ และมุมมองด้านการเรียนรู้และพัฒนา ทั้งนี้ การวัดผลการดำเนินการจะต้องมีความสมดุลกันระหว่างตัวชี้วัดกับมุมมองของทั้ง 4 ด้าน โดยอธิบายแต่ละมุมมองออกมา ดังนี้

1. มุมมองทางการเงิน (Financial Perspective) เป็นมุมมองที่จะทำให้องค์กรทราบว่าจะต้องทำอย่างไรเพื่อให้ประสบความสำเร็จทางการเงินในองค์กรหรือองค์กรต้องการประสบความสำเร็จทางการเงินอย่างไร ยกตัวอย่าง เช่น กำไรอาจเป็นสิ่งที่องค์กรต้องการมากที่สุดทางการเงิน ดังนั้นกำไรจึงเป็นตัววัดตัวหนึ่งในมุมมองทางการเงิน เป็นต้น

2. มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective) เป็นมุมมองที่จะทำให้องค์กรทราบว่าองค์กรควรจะต้องทำอะไรหรือเป็นอย่างไรในสายตาหรือมุมมองของลูกค้าเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายขององค์กร เช่น ลูกค้าอาจต้องการให้องค์กรสามารถจัดส่งสินค้าให้ตรงเวลา ดังนั้นความตรงต่อเวลาในการจัดส่งสินค้าถึงลูกค้าก็จะนำมาซึ่งความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งจะเป็นตัววัดตัวหนึ่งในมุมมองด้านลูกค้า เป็นต้น

3. มุมมองด้านกระบวนการจัดการภายใน (Internal Business Process) เป็นมุมมองที่จะทำให้องค์กรทราบว่า องค์กรจะต้องมีการจัดการการทำงานภายในอย่างไร เพื่อที่จะให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ

4. มุมมองทางด้านการเรียนรู้และการเติบโต (Learning and Growth) เป็นมุมมองที่จะทำให้องค์กรทราบ ว่า องค์กรจะต้องพิจารณาให้มีการพัฒนาและปรับปรุงอย่างไร เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างยั่งยืน

จากการศึกษาของ Al-Gamazi and Kaddumi (2020) มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุผลกระทบของดัชนีชี้วัดที่สมดุลและการประยุกต์ใช้การวัดผลแบบสมดุล (Balanced Scorecard) ของมุมมองทั้งสี่เป็นตัวแปรอิสระ (การเงิน (Fin) ลูกค้า (C) กระบวนการภายใน (IP) และการเติบโตและการพัฒนา (GD)) ต่อประสิทธิภาพทางการเงินที่วัดโดยราคาตลาดหุ้นเฉลี่ยของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อัมมาน – ASE มีการแจกจ่ายแบบสอบถามให้กับบุคคลสำคัญ เช่น ผู้จัดการ หัวหน้าแผนก ในจำนวนนี้มี 312 แบบสอบถามที่ใช้ได้สำหรับการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่าผลกระทบที่มีนัยสำคัญทางสถิติของ BSC ของมุมมองทั้งสี่ (FIN., C., IP. และ GD) ร่วมกันหรือแยกจากกันเกี่ยวกับประสิทธิภาพทางการเงินของธนาคาร ผลการศึกษาสรุปได้ว่าผู้บริหารธนาคารพาณิชย์ควรใช้ BSC เนื่องจากมีผลกระทบที่ดีต่อประสิทธิภาพทางการเงินของธนาคาร และการมุ่งเน้นที่ความต้องการที่เปลี่ยนแปลงของลูกค้ามากขึ้น แต่ในการประกอบธุรกิจนั้น ส่วนใหญ่ 90% ล้มเหลวในการดำเนินกลยุทธ์ทางธุรกิจ อย่างไรก็ตาม การนำระบบการวัดผลการปฏิบัติงานมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น Balanced Scorecard (BSC) มักจะนำไปสู่การใช้กลยุทธ์ทางธุรกิจที่ประสบความสำเร็จมากขึ้น (Zorek, 2020)

ดังนั้นจากมุมมองทั้ง 4 ด้านตามแนวคิดของการวัดผลการปฏิบัติงานแบบดุลยภาพ (Balanced Scorecard) จะมีความสัมพันธ์ระหว่างกันในเชิงเหตุและผล โดยเริ่มต้นจากมุมมองทางด้านการเรียนรู้และการเติบโต จะส่งผลไปยังการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของมุมมองด้านกระบวนการภายใน และเมื่อกระบวนการภายในเกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูงสุด ทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจกับกิจการมากขึ้น จะนำไปสู่ผลการดำเนินงานทางการเงินที่กิจการต้องการในระยะยาว

สำหรับงานวิจัยนี้ได้นำการวัดผลแบบสมดุล (Balanced Scorecard) มาประยุกต์ใช้กับการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุ 4 ด้าน ผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเตรียมความพร้อมด้านการเงินและมุมมองทางด้านการเงิน (Financial Perspective) ของการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุและการวัดผลแบบสมดุล (Balanced Scorecard) ดังนี้

การเตรียมความพร้อมด้านการเงิน สุขใจ น้ำผุด, อนุชนาฏ เจริญจิตรกรรม, และ สมนึก วิวัฒน์ (2557) กล่าวว่า การบริหารการเงินบุคคล เป็นการจัดระเบียบการเงินของบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการรู้จักจัดหาเงินเข้ามาและใช้จ่ายออกไปอย่างถูกต้อง ก่อให้เกิดผลดีจนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เนื่องจากบุคคลเมื่อเกษียณอายุแล้วรายได้ที่เคยได้รับประจำก็ลดลง ดังนั้นถ้าไม่มีแผนการใช้จ่ายอย่างรัดกุมแล้ว เงินจำนวนนั้นก็อาจหมดไปอย่างรวดเร็ว จึงควรมีการเตรียมตัวด้านรายได้และรายจ่าย ดังนี้

1) ประเมินรายรับแต่ละเดือนและวิเคราะห์ถึงแหล่งที่มาของรายรับเพื่อคาดคะเนจำนวนรายได้ที่จะเป็นรายได้ประจำหลังจากเกษียณอายุ กับรายได้พิเศษต่างๆที่จะสิ้นสุดลงไปพร้อมกับการเกษียณอายุ

2) ประเมินรายจ่ายในแต่ละเดือน และวิเคราะห์ถึงแหล่งที่มาของรายจ่ายต่างๆ ทำเป็นงบประมาณออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม จะเป็นรายเดือนหรือรายปีก็ได้

3) ควบคุมค่าใช้จ่ายในบ้านให้สมดุลกับรายได้ ถ้างบประมาณออกมาว่ารายจ่ายเกินรายรับ ก็ควรต้องหาทางเพิ่มรายได้ หรือมีเงินนั้นก็ควรตัดรายจ่ายลง

4) เตรียมหางานสำรอง ในกรณีที่ต้องหารายได้เพิ่ม ควรเตรียมไว้ตั้งแต่ยังดำรงตำแหน่งหน้าที่ในงานประจำอยู่

มุมมองทางการเงิน (Financial Perspective) เป็นมุมมองที่องค์กรใช้ประมาณค่าเพื่อการบริหารจัดการให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายขององค์กร ประกอบด้วย กระบวนการที่ใช้ควบคุมการใช้จ่ายเงิน ซึ่งผู้บริหารองค์กรจะต้องใช้เงินในการบริหารงานต่าง ๆ ที่จำเป็นภายใต้การจัดลำดับความสำคัญ โดยใช้ข้อมูลพื้นฐานให้เหมาะสมกับเวลาด้วยความถูกต้องการจัดทำบาลานซ์สกอร์การ์ด มุมมองด้านการเงินนั้น การกำหนดวัตถุประสงค์ด้านการเงินจะต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับกลยุทธ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และการวัดในมุมมองด้านอื่น ๆ อีก 3 มุมมองด้วยการวัดที่เลือกใช้จะต้องสัมพันธ์สอดคล้องเป็นเหตุเป็นผลกันเพื่อการปรับปรุง การปฏิบัติงานด้านการเงินด้วย ตารางการประเมิน (Scorecard) ของมุมมองด้านการเงินจะต้องกำหนดรายละเอียดของวัตถุประสงค์และการวัด ซึ่งองค์กรส่วนใหญ่กำหนดสิ่งที่ต้องประเมิน ได้แก่ กำไรที่เพิ่มขึ้น การปรับปรุงราคา และสินค้า การเพิ่มประโยชน์ในการใช้สอยและการลดความเสี่ยง เป็นต้น และกำหนดให้สอดคล้อง เชื่อมโยงกันไปทั้ง 4 มุมมอง (Kaplan & Norton, 1996)

จากข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่าการเตรียมความพร้อมด้านการเงินและมุมมองทางการเงิน (Financial Perspective) มีความสัมพันธ์กันซึ่งมุมมองทางการเงิน (Financial Perspective) สามารถนำการจัดการกับการเตรียมความพร้อมด้านการเงินได้อย่างเป็นระบบ เพราะฉะนั้นจึงนำการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุ 4 ด้านและการวัดผลแบบสมดุล (Balanced scorecard) มาประยุกต์ใช้ร่วมกันในการวิเคราะห์งานวิจัย

3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบธุรกิจ

องค์ประกอบของรูปแบบธุรกิจ หมายถึง ส่วนที่สำคัญในการวางแผนในการประกอบธุรกิจ ที่ทำให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปได้โดยมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบธุรกิจที่มีการเขียนแผนภาพในการวิเคราะห์นั้นประกอบไปด้วย 9 องค์ประกอบ (Osterwalder & Peigner, 2010) ได้แก่

1. กลุ่มลูกค้า (Customer Segments) หมายถึง ผู้ซื้อสินค้าหรือบริการ ได้แก่การแบ่งกลุ่มของเป้าหมายหรือกลุ่มของลูกค้าและวิธีการแบ่งกลุ่มของเป้าหมายหรือกลุ่มของลูกค้าทำอย่างไร
2. คุณค่าของสินค้าหรือบริการ (Value Propositions) หมายถึง จุดขายของสินค้าหรือบริการ ได้แก่คุณค่าของสินค้าหรือบริการที่นำเสนอต่อกลุ่มเป้าหมายหรือลูกค้าคืออะไร คุณค่าของธุรกิจและคุณค่าของสินค้าหรือบริการแตกต่างจากคู่แข่งอย่างไรเพื่อให้ลูกค้าซื้อสินค้า
3. ช่องทางการเข้าถึงลูกค้า (Channels) หมายถึง วิธีในการสื่อสารไปถึงลูกค้า ได้แก่ ช่องทางการเข้าถึงลูกค้าคืออะไรและช่องทางการเข้าถึงลูกค้ามีวิธีใดบ้าง
4. ความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relationships) หมายถึง วิธีในการรักษาลูกค้าเดิม ได้แก่การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าคืออะไรและการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้ามีวิธีใดบ้าง
5. รายได้หลัก (Revenue Streams) หมายถึง รายได้ของธุรกิจ ได้แก่ รายได้ของธุรกิจมาจากแหล่งใดบ้างและมีการจัดการกับรายได้ได้อย่างไร

6. ทรัพยากรหลัก (Key Resources) หมายถึง สิ่งที่ต้องมีในการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ ทรัพยากรหลักหรือสิ่งที่เจ้าของธุรกิจใช้ในการเริ่มต้นธุรกิจมีอะไรบ้างและทรัพยากรหลักหรือสิ่งที่เจ้าของธุรกิจมีสร้างความแตกต่างให้ธุรกิจอย่างไร

7. กิจกรรมหลัก (Key Activities) หมายถึง กิจกรรมที่ต้องทำเพื่อให้โมเดลธุรกิจอยู่ได้ ได้แก่กิจกรรมหลักๆในการดำเนินธุรกิจมีอะไรบ้าง

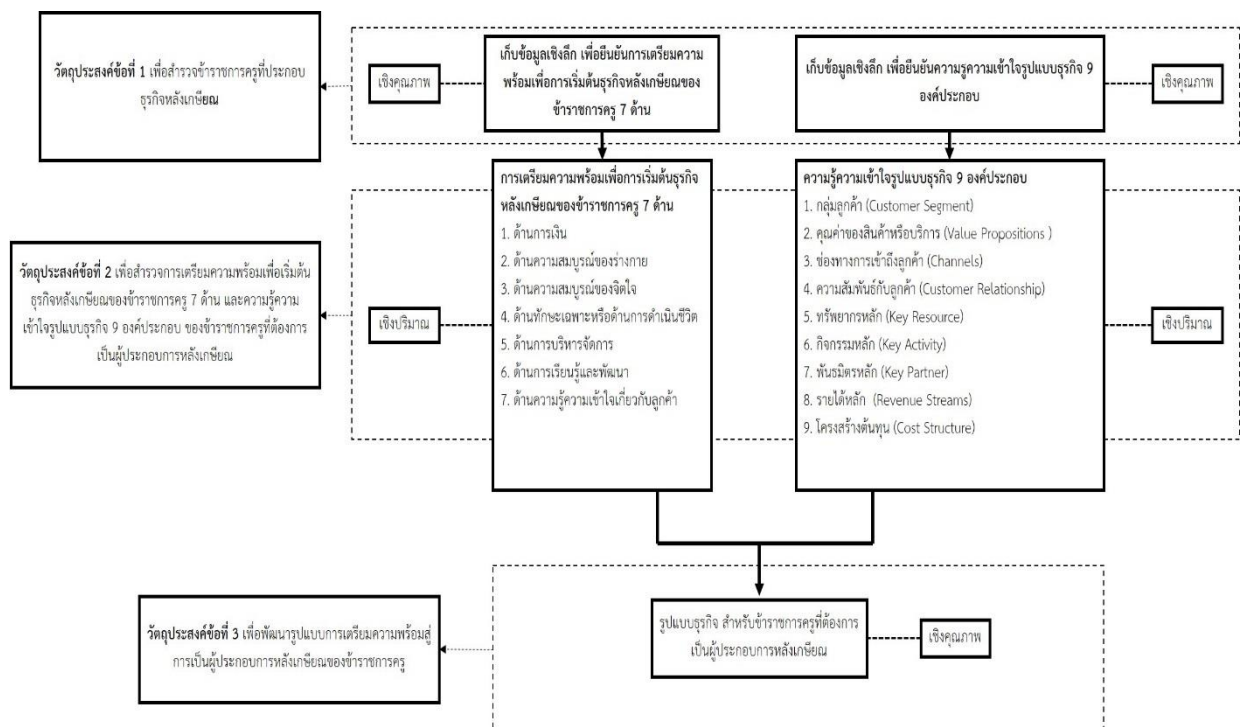
8. พันธมิตรหลัก (Key Partnerships) หมายถึง ส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งการช่วยบ่อนวัตถุดิบและการช่วยขาย ได้แก่ การเลือกผู้สนับสนุนทางธุรกิจหรือคู่ค้า มีการเลือกอย่างไร

9. โครงสร้างต้นทุน (Cost Structure) หมายถึง ต้นทุนทั้งหมดของธุรกิจ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายของธุรกิจมาจากแหล่งใดบ้าง และการจัดการกับค่าใช้จ่ายควรทำอย่างไร

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดตัวแปรสำหรับการวิจัยจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้าน และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยการเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้าน และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ สามารถแสดงออกมาเป็นขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยได้ดังภาพที่ 1

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษา การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ในรูปแบบตามขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย โดยการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และตามด้วยการพัฒนาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกข้าราชการครูที่เกษียณแล้วประกอบธุรกิจหลังการเกษียณอายุ เพื่อเพื่อสำรวจการเตรียมความพร้อมเพื่อเริ่มต้นธุรกิจของข้าราชการครู 7 ด้าน และความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบของข้าราชการครูที่เกษียณแล้วมีธุรกิจเป็นของตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสอบถามเกี่ยวกับความการเตรียมความพร้อมเพื่อเริ่มต้นธุรกิจของข้าราชการครู 7 ด้าน และความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบของข้าราชการครูที่ต้องการเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณ

ขั้นตอนที่ 3 นำผลของขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มาวิเคราะห์เพื่อพัฒนารูปแบบการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู

กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษา สำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ คือ ข้าราชการครูที่เกษียณแล้วประกอบธุรกิจหลังการเกษียณอายุจำนวนอย่างน้อย 5 คน หรือข้อมูลจะอิ่มตัว ไม่ใช้วิธีสุ่มโดยไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) หรือการสุ่มแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์การเลือกจำนวนกลุ่มเป้าหมาย 3 เกณฑ์ ดังนี้ 1) ลักษณะธุรกิจเจ้าของคนเดียว 2) ประเภทธุรกิจ ได้แก่ เป็นผู้ผลิตเอง พ่อค้าคนกลาง และการบริการ 3) ประสบการณ์ของการทำธุรกิจนั้น 5 ปีขึ้นไป 4) เงินลงทุนในการดำเนินธุรกิจไม่เกิน 10 ล้านบาท

สำหรับเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มของข้าราชการครู ในสังกัดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม (สพม.) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของแต่ละโรงเรียนที่มีอายุ 40-55 ปีขึ้นไปแต่ช่วงอายุที่น้อยที่สุดจะต้องไม่น้อยกว่า 35 ปี จากกลุ่มของข้าราชการครูในสังกัดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม (สพม.) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด 8,041 ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดของ Hair, et al. (2010) คือ อัตราส่วนระหว่างกลุ่มตัวอย่างต่อ จำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปร เพื่อให้เหมาะสมในการวัดคือ 15 ตัวอย่าง ต่อ 1 พารามิเตอร์หรือตัวแปร ซึ่งงานวิจัยนี้มีตัวแปรอยู่ทั้งหมด 16 ตัวแปร ได้แก่ การเตรียมความพร้อมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้านและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบธุรกิจ ทั้ง 9 องค์ประกอบ ดังนั้นงานวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง 240 ตัวอย่าง แต่เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของข้อมูลงานวิจัยให้มากขึ้นผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างอีก 60 ตัวอย่างรวมเป็น 300 เมื่อได้จำนวนตัวอย่างออกมาแล้วผู้วิจัยได้ใช้การทำการสุ่มเพื่อหาจังหวัดและตามด้วยอำเภอที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยการใช้ การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีจับสลาก (Lottery) (Koul, 1984) ได้ ออกมาสองจังหวัดและหนึ่งอำเภอ ได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดตราด และอำเภอเมือง โดยมีจำนวนโรงเรียนที่อยู่ในจังหวัดชลบุรี จังหวัดตราดและเป็นอำเภอเมืองอยู่ 14 โรงเรียน จากนั้นทำแบบสอบถามโดยใช้ Google Form ส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนทั้ง 14 โรงเรียน (เนื่องจากสถานการณ์โควิด 19) โดยมีอัตราส่วนของแบบสอบถามอยู่ที่ร้อยละ 7 ต่อ 1 โรงเรียน (จำนวน 21 แบบสอบถามต่อ 1 โรงเรียน)

การวิเคราะห์ผล

การวิเคราะห์ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ส่วนการวิเคราะห์ผลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์หาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) เพื่อใช้จัดกลุ่มของตัวแปร

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยเรื่องการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งเป็น 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสำรวจการเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้าน และความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบของข้าราชการครูที่เกษียณแล้วมีธุรกิจเป็นของตนเอง แสดงรายละเอียดเป็นตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 การเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้าน ของข้าราชการครูที่เกษียณแล้วมีธุรกิจเป็นของตนเอง

การเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครูทั้งเจ็ดด้าน	ผลที่ได้
ด้านที่ 1 ด้านความสมบูรณ์ของร่างกาย	-การออกกำลังกาย -การตรวจเช็คสุขภาพ -การหลีกเลี่ยงหรือหยุดพฤติกรรมต่างๆที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ -การซื้อประกันชีวิต -การควบคุมอาหารและน้ำหนัก -การพักผ่อนที่เพียงพอต่อวัน
ด้านที่ 2 ด้านความสมบูรณ์ของจิตใจ	-การฝึกตนให้มีจิตใจแจ่มใสอยู่เสมอ -ไม่วิตกกังวลกับปัญหาใดๆจนเกินเหตุ -การจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้นและมีมุมมองในแง่บวกกับชีวิต -ไม่ยึดติดกับอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่เดิม -ยอมรับกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นหลังการเกษียณ

การเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลัง เกษียณของข้าราชการครูทั้งเจ็ดด้าน	ผลที่ได้
	-การพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับการเกษียณกับบุคคลต่างๆ -การคิดเกี่ยวกับการทำงานที่วางแผนไว้ และมีความสุขกับการทำงาน -การมีวินัยในตนเอง
ด้านที่ 3 ด้านการเงิน	-การประเมินรายรับ-รายจ่าย -การเตรียมสะสมเงินสำหรับการเกษียณอายุเพื่อการลงทุนระยะยาวในวัยเกษียณ -การซื้อประกันชีวิตและประกันอุบัติเหตุ -การเตรียมหางานสำรองในกรณีที่ต้องการรายได้เพิ่ม
ด้านที่ 4 ด้านการดำเนินชีวิต	-การวางแผนในการทำกิจวัตรประจำวันในแต่ละวันว่าจะทำอะไรบ้าง -การจัดการวางแผนที่อยู่อาศัย -การวางแผนหางานอดิเรกทำภายหลังการเกษียณ -การวางแผนจากสิ่งที่ทำเพื่อนำมาเป็นธุรกิจหลังเกษียณ
ด้านที่ 5 ด้านบริหารจัดการ	-การใช้ความถนัดหรือทักษะเฉพาะในการเริ่มทำธุรกิจ -การวางแผนเกี่ยวกับการคิดค้นสินค้าหรือบริการ -กระบวนการภายในของการทำธุรกิจ -การเริ่มต้นธุรกิจเกิดจากการลองผิดลองถูก
ด้านที่ 6 ด้านการเรียนรู้และพัฒนา	-ทักษะความสามารถของพนักงาน -ด้านเกี่ยวกับระบบข้อมูลสารสนเทศ -ด้านเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร ระบบการจูงใจและโครงสร้างองค์กร -การวางแผนที่จะขยายธุรกิจตามช่องทางต่างๆ -การพัฒนากระบวนการทำงานของธุรกิจสม่ำเสมอ
ด้านที่ 7 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลูกค้า	-รู้ว่าลูกค้าของธุรกิจคือใคร -รู้ว่าการแบ่งกลุ่มลูกค้าได้อย่างไร -การติดต่อสื่อสารกับลูกค้าคืออย่างไร -การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าอย่างไร -การสร้างความแตกต่างของสินค้าเพื่อรักษาลูกค้าเก่าและเพิ่มลูกค้าใหม่

จากตารางที่ 1 แสดงถึงแนวทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู ทั้งเจ็ดด้าน ว่าในแต่ละด้านข้าราชการครูควรมีการเตรียมตัวอย่างไรก่อนที่จะเริ่มธุรกิจ ซึ่งผลที่ได้มาจากการเตรียมความพร้อมของกลุ่มของข้าราชการครูที่เกษียณแล้วมีธุรกิจเป็นของตนเอง

ตารางที่ 2 ความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ ของข้าราชการครูที่เกษียณแล้วมีธุรกิจเป็นของตนเอง

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ	ผลที่ได้
องค์ประกอบที่ 1 กลุ่มลูกค้า (Customer Segments)	-การแยกลูกค้าแต่ละกลุ่มให้ชัดเจนเพื่อง่ายต่อการทำธุรกิจ -การดูจากลักษณะของการซื้อสินค้า -การดูจากความต้องการของลูกค้า -การดูจากลักษณะของบุคคล อายุและเพศ จากการซื้อสินค้า
องค์ประกอบที่ 2 คุณค่าของสินค้าหรือบริการ (Value Propositions)	-คุณภาพของสินค้าหรือบริการที่ดีที่ส่งต่อให้กับลูกค้า -คุณภาพของสินค้าหรือบริการที่แตกต่างจากคู่แข่งในการค้า
องค์ประกอบที่ 3 ช่องทางการเข้าถึงลูกค้า (Channels)	-การสื่อสารเพื่อให้ลูกค้ามาซื้อสินค้าหรือบริการของเราในช่องทางต่างๆ -การติดต่อสื่อสารกับลูกค้าผ่านทางโทรศัพท์และโซเชียลมีเดีย
องค์ประกอบที่ 4 ความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relationships)	-การสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้าทำให้ลูกค้าอยู่กับเราได้ อย่างมั่นคงและยั่งยืน -การมอบของขวัญให้กับกลุ่มลูกค้าประจำ ความจริงใจ ความสนิทสนม ความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า และการลดราคา สินค้าหรือของแถม
องค์ประกอบที่ 5 ทรัพยากรหลัก (Key Resources)	-สิ่งที่ตนเองมีอยู่แล้วเพื่อนำมาดำเนินธุรกิจ เช่น ที่ดิน อุปกรณ์และวัตถุดิบที่ใช้ทำธุรกิจ สูตรในการประกอบธุรกิจ อาหาร เป็นต้น -สิ่งที่สร้างความแตกต่างให้กับธุรกิจ
องค์ประกอบที่ 6 กิจกรรมหลัก (Key Activities)	-กระบวนการทำงานต่างๆภายในธุรกิจ
องค์ประกอบที่ 7 พันธมิตร (Key Partnerships)	-การเลือกคู่ค้าจาก ได้แก่ คุณภาพของสินค้า สถานที่ ราคาของสินค้า และความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ประกอบการกับคู่ค้า
องค์ประกอบที่ 8 กระแสรายได้ (Revenue Streams)	-รายได้ที่เกิดจากการทำธุรกิจและเงินปันผล

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ	ผลที่ได้
องค์ประกอบที่ 9 โครงสร้างต้นทุน (Cost Structure)	-มีการจัดการกับรายได้โดยการหารายรับ-รายจ่าย เพื่อให้แบ่งส่วนของรายได้ที่นำไปใช้และรายได้ที่เก็บออม -เงินทุนในการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายต่างๆในการทำธุรกิจ -แบ่งต้นทุนในการทำธุรกิจเพื่อให้ง่ายต่อการจัดการรายจ่าย เช่น ต้นทุนในการทำธุรกิจ ต้นทุนสำรอง ต้นทุนค่าวัตถุดิบ และอุปกรณ์ ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการพัฒนาสินค้า เป็นต้น

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบของผู้ให้สัมภาษณ์อยู่ในเกณฑ์ที่ดี เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์สามารถอธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบตามทฤษฎี ผู้วิจัยจึงแสดงรายละเอียดที่สรุปได้จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ลงตารางเพื่อแสดงถึงรายละเอียดที่ควรรู้ของข้าราชการครูที่ต้องการเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณ

ตอนที่ 2 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสำรวจการเตรียมความพร้อมเพื่อเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้าน และความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบของข้าราชการครูที่ต้องการเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณ แสดงรายละเอียดดังนี้

ผลการวิจัยในเรื่องของ การเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้าน และความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้ใช้ค่าเฉลี่ยในการกำหนดระดับการเตรียมความพร้อมและความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ โดยใช้แบบสอบถามการเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความสมบูรณ์ของร่างกาย 8 ข้อคำถาม ด้านความสมบูรณ์ของจิตใจ 6 ข้อคำถาม ด้านการเงิน 4 ข้อคำถาม ด้านการดำเนินชีวิต 7 ข้อคำถาม ด้านการบริหารจัดการ 9 ข้อคำถาม ด้านการเรียนรู้และพัฒนา 3 ข้อคำถาม และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลูกค้า 4 ข้อคำถาม ส่วนในเรื่องของความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ มีข้อคำถามในแต่ละองค์ประกอบ 3 ข้อคำถาม จากนั้นนำผลของข้อมูลมาสรุปและแสดงออกเป็นตาราง ดังนี้

ตารางที่ 3 ระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้าน

การเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้าน	ระดับการเตรียมความพร้อม	การแปลผล
ด้านความสมบูรณ์ของร่างกาย	3.03	การเตรียมความพร้อมระดับปานกลาง
ด้านความสมบูรณ์ของจิตใจ	3.41	การเตรียมความพร้อมระดับมาก
ด้านการเงิน	2.99	การเตรียมความพร้อมระดับปานกลาง

การเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้น ธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้าน	ระดับการเตรียมความพร้อม	การแปลผล
ด้านการดำเนินชีวิต	3.15	การเตรียมความพร้อมระดับปานกลาง
ด้านการบริหารจัดการ	2.78	การเตรียมความพร้อมระดับปานกลาง
ด้านการเรียนรู้และพัฒนา	2.71	การเตรียมความพร้อมระดับปานกลาง
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลูกค้า	2.70	การเตรียมความพร้อมระดับปานกลาง
ภาพรวม	2.97	การเตรียมความพร้อมระดับปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่าภาพรวมของการเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.96) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับของการเตรียมความพร้อมในด้านความสมบูรณ์ของร่างกายอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.03) ด้านความสมบูรณ์ของจิตใจอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.41) ด้านการเงินอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.99) ด้านการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.15) ด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.78) ด้านการเรียนรู้และพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.71) และความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.70)

ตารางที่ 4 ระดับความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ

ความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ	ระดับระดับ ความรู้ความ เข้าใจ	การแปลผล
กลุ่มลูกค้า (Customer Segments)	3.08	ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบในระดับปานกลาง
คุณค่าของสินค้าหรือบริการ (Value Propositions)	3.13	ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบในระดับปานกลาง
ช่องทางการเข้าถึงลูกค้า (Channels)	3.15	ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบในระดับปานกลาง
ความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relationships)	3.23	ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบในระดับปานกลาง
รายได้หลัก (Revenue Streams)	3.10	ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบในระดับปานกลาง
ทรัพยากรหลัก (Key Resources)	3.12	ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบในระดับปานกลาง
กิจกรรมหลัก (Key Activities)	3.14	ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบในระดับปานกลาง
พันธมิตรหลัก (Key Partnerships)	3.17	ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบในระดับปานกลาง
โครงสร้างต้นทุน (Cost Structure)	3.17	ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบในระดับปานกลาง
ภาพรวม	3.14	ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบในระดับปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่าภาพรวมของความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.14) เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่ากลุ่มลูกค้า (Customer Segments) อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.08) คุณค่าของสินค้าหรือบริการ (Value Propositions) อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.13) ช่องทางการเข้าถึงลูกค้า (Channels) อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.15) ความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relationships) อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.23) รายได้หลัก (Revenue Streams) อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.10) ทรัพยากรหลัก (Key Resources) อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.12) กิจกรรมหลัก (Key Activities) อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.14) พันธมิตรหลัก (Key Partnerships) อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.17) และโครงสร้างต้นทุน (Cost Structure) อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.17)

การนำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์นั้น เนื่องจากกลุ่มของตัวแปรของงานวิจัยมีจำนวนมากถึง 16 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้าน และ ความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ ผู้วิจัยจึงทำการใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) มาแบ่งกลุ่มขององค์ประกอบแต่ละกลุ่มโดยแยกออกเป็นสองส่วน ได้แก่ ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) กับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้าน และใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) กับการรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งผลของการวิเคราะห์อธิบายและแสดงรายละเอียดดังนี้

การเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้าน พบว่า ค่า KMO มีค่าสูงมากเข้าใกล้ 1 แปลว่า ข้อมูลทั้งหมดมีความเหมาะสมเพียงพอและผลการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity พบว่าองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบ สัมพันธ์กันอย่างมากมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ (KMO = 0.84, Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square = 1183.96 ,df = 21 ,P-value < 0.05) และใช้เกณฑ์การแบ่งกลุ่มจากค่า Initial Eigenvalues ที่มากกว่า 1 พบว่าค่า Initial Eigenvalues ที่มากกว่า 1 มีแค่สององค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 และ 2

ตารางที่ 5 การแบ่งกลุ่มตัวแปรของการเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้าน

ชื่อองค์ประกอบ	กลุ่ม	
	1	2
ด้านการบริหารจัดการ	0.91	
ด้านการเรียนรู้และพัฒนา	0.91	
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลูกค้า	0.90	
ด้านการเงิน	0.66	
ด้านความสมบูรณ์ของร่างกาย		0.84
ด้านความสมบูรณ์ของจิตใจ		0.84
ด้านการดำเนินชีวิต		0.72

จากตารางที่ 5 พบว่าค่าที่คำนวณออกมาจากโปรแกรมสำเร็จรูปที่มีค่าใกล้เคียงกันอยู่กลุ่มเดียวกัน ซึ่งการเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้าน สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

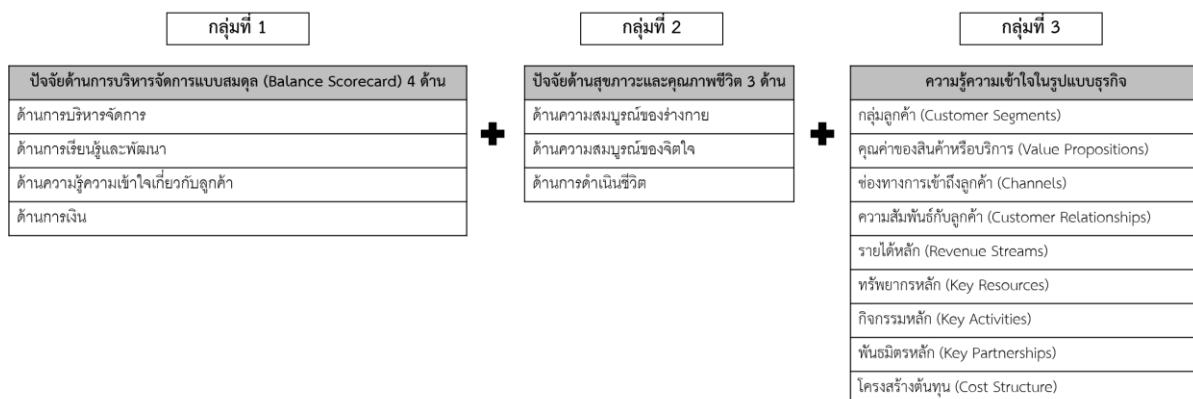
1. กลุ่มของปัจจัยด้านการบริหารจัดการแบบสมดุล (Balanced Scorecard) 4 ด้าน คือ ด้านบริหารจัดการ ด้านการเรียนรู้และพัฒนา ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลูกค้าและด้านการเงิน

2. กลุ่มของปัจจัยด้านสุขภาวะและคุณภาพชีวิต 3 ด้าน คือ ด้านความสมบูรณ์ของร่างกาย ด้านความสมบูรณ์ของจิตใจ และด้านการดำเนินชีวิต

ความรู้ความเข้าใจในรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ พบว่าค่า KMO มีค่าสูงมากเข้าใกล้ 1 แปลว่า ข้อมูลทั้งหมดมีความเหมาะสมเพียงพอและผลการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity พบว่าองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ (KMO = 0.96, Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square = 3917.44, df = 36, P-value < 0.05) และใช้เกณฑ์การแบ่งกลุ่มจากค่า Initial Eigenvalues ที่มากกว่า 1 พบว่า ค่า Initial Eigenvalues ที่มากกว่า 1 มีเพียง 1 องค์ประกอบ ดังนั้น ผลของการตรวจสอบตามข้อตกลงเบื้องต้นสามารถแบ่งองค์ประกอบทั้ง 9 องค์ประกอบได้กลุ่มเดียว หมายความว่าในเรื่องของความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ ไม่มีการแบ่งกลุ่มของตัวแปรเกิดขึ้น โดยผู้วิจัยได้กำหนดชื่อกลุ่มของความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ เป็นกลุ่มของความรู้ความเข้าใจในรูปแบบธุรกิจ

ดังนั้นผลการวิจัย ในการนำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ 2 กลุ่ม โดยนำการเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้าน ไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) พบว่า แบ่งเป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการแบบสมดุล (Balanced Scorecard) 4 ด้าน และปัจจัยด้านสุขภาวะและคุณภาพชีวิต 3 ด้าน สำหรับความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ นำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) เช่นกัน พบว่าไม่มีการแบ่งกลุ่มของตัวแปรทั้ง 9 องค์ประกอบ แต่มีการตั้งชื่อของกลุ่มใหม่ คือ กลุ่มของความรู้ความเข้าใจในรูปแบบธุรกิจ

ตอนที่ 3 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อพัฒนารูปแบบการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู ผู้วิจัยได้นำผลของ ตอนที่ 1 และตอนที่ 2 มาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อพัฒนารูปแบบการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู และได้ผลแสดงออกได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

จากภาพที่ 2 ผู้วิจัยได้นำผลของตอนที่ 1 และ 2 ทั้งสองตอนมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อพัฒนารูปแบบการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู แบ่งเป็นสามกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการแบบสมดุล (Balanced Scorecard) 4 ด้าน

1. ด้านการบริหารจัดการ สำหรับในด้านนี้ควรมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของการใช้ความถนัดหรือทักษะเฉพาะในการเริ่มทำธุรกิจ การวางแผนเกี่ยวกับการคิดค้นสินค้าหรือบริการ กระบวนการภายในของการทำธุรกิจและการเริ่มต้นธุรกิจเกิดจากการลองผิดลองถูก
2. ด้านการเรียนรู้และพัฒนา สำหรับในด้านนี้ควรมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของ ทักษะความสามารถของพนักงาน ด้านเกี่ยวกับระบบข้อมูลสารสนเทศ ด้านเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร ระบบการจูงใจและโครงสร้างองค์กร การวางแผนที่จะขยายธุรกิจตามช่องทางต่างๆ และการพัฒนากระบวนการทำงานของธุรกิจสม่ำเสมอ
3. ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลูกค้า สำหรับในด้านนี้ควรมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของการรู้ว่าลูกค้าของธุรกิจคือใคร รู้ว่าการแบ่งกลุ่มลูกค้าทำอย่างไร การติดต่อสื่อสารกับลูกค้าคือทำอย่างไร การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าทำอย่างไร และการสร้างความแตกต่างของสินค้าเพื่อรักษาลูกค้าเก่าและเพิ่มลูกค้าใหม่
4. ด้านการเงิน สำหรับในด้านนี้ควรมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของการประเมินรายรับ-รายจ่าย การเตรียมสะสมเงินสำหรับการเกษียณอายุเพื่อการลงทุนระยะยาวในวัยเกษียณ การซื้อประกันชีวิตและประกันอุบัติเหตุและการเตรียมหางานสำรองในกรณีที่ต้องการรายได้เพิ่ม

กลุ่มที่ 2 ปัจจัยด้านสุขภาวะและคุณภาพชีวิต 3 ด้าน

1. ด้านความสมบูรณ์ของร่างกาย สำหรับในด้านนี้ควรมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของ การออกกำลังกาย การตรวจเช็คสุขภาพ การหลีกเลี่ยงหรือหยุดพฤติกรรมต่างๆ ที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพการซื้อประกันชีวิต การควบคุมอาหารและน้ำหนัก และการพักผ่อนที่เพียงพอต่อวัน

2. ด้านความสมบูรณ์ของจิตใจ สำหรับในด้านนี้ควรมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของ การฝึกตนให้มีจิตใจแจ่มใสอยู่เสมอ ไม่วิตกกังวลกับปัญหาใดๆจนเกินเหตุ การจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้นและมีมุมมองในแง่บวกกับชีวิต ไม่ยึดติดกับอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่เดิม ยอมรับกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นหลังการเกษียณ การพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับการเกษียณกับบุคคลต่างๆ การคิดเกี่ยวกับการทำงานที่วางแผนไว้ และมีความสุขกับการทำงาน และการมีวินัยในตนเอง

3. ด้านการดำเนินชีวิต สำหรับในด้านนี้ควรมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของการวางแผนในการทำกิจวัตรประจำวันในแต่ละวันว่าจะทำอะไรบ้าง การจัดการวางแผนที่อยู่อาศัย การวางแผนหางานอดิเรกทำภายหลังการเกษียณและการวางแผนจากสิ่งที่ทำเพื่อนำมาเป็นธุรกิจหลังเกษียณ

กลุ่มที่ 3 ความรู้ความเข้าใจในรูปแบบธุรกิจ

1. กลุ่มลูกค้า (Customer Segments) สำหรับในองค์ประกอบนี้ควรมีความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจในเรื่องของการแยกลูกค้าแต่ละกลุ่มให้ชัดเจนเพื่อง่ายต่อการทำธุรกิจ การดูจากลักษณะของการซื้อสินค้า การดูจากความต้องการของลูกค้าและการดูจากลักษณะของบุคคล อายุและเพศ จากการซื้อสินค้า

2. คุณค่าของสินค้าหรือบริการ (Value Propositions) สำหรับในองค์ประกอบนี้ควรมีความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจในเรื่องของคุณภาพของสินค้าหรือบริการที่ดีที่ส่งต่อไปให้กับลูกค้าและคุณภาพของสินค้าหรือบริการที่แตกต่างจากคู่แข่งในการค้า

3. ช่องทางการเข้าถึงลูกค้า (Channels) สำหรับในองค์ประกอบนี้ควรมีความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจในเรื่องของการสื่อสารเพื่อให้ลูกค้ามาซื้อสินค้าหรือบริการของเราในช่องทางต่างๆ และการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าผ่านทางโทรศัพท์หรือโซเชียลมีเดีย

4. ความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relationships) สำหรับในองค์ประกอบนี้ควรมีความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจในเรื่องของการสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้าทำให้ลูกค้าอยู่กับเราได้อย่างมั่นคงและยาวนานและการมอบของขวัญให้กับกลุ่มลูกค้าประจำ ความจริงใจ ความสนทนสนม ความซื่อสัตย์ต่อลูกค้าและการลดราคาสินค้าหรือของแถม

5. รายได้หลัก (Revenue Streams) สำหรับในองค์ประกอบนี้ควรมีความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจในเรื่องของรายได้ที่เกิดจากการทำธุรกิจและเงินบำนาญและมีการจัดการกับรายได้โดยการทำรายรับ-รายจ่าย เพื่อให้แบ่งส่วนของรายได้ที่นำไปใช้และรายได้ที่เก็บออม

6. ทรัพยากรหลัก (Key Resources) สำหรับในองค์ประกอบนี้ควรมีความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจในเรื่องของสิ่งที่ตนเองมีอยู่แล้วเพื่อนำมาดำเนินธุรกิจ เช่น ที่ดิน อุปกรณ์และวัตถุดิบที่ใช้ทำธุรกิจ สูตรในการประกอบธุรกิจอาหาร เป็นต้น และสิ่งที่สร้างความแตกต่างให้กับธุรกิจ

7. กิจกรรมหลัก (Key Activities) สำหรับในองค์ประกอบนี้ควรมีความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจในเรื่องของกระบวนการทำงานต่างๆภายในธุรกิจ

8. พันธมิตรหลัก (Key Partnerships) สำหรับในองค์ประกอบนี้ควรมีความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจในเรื่องของการเลือกคู่ค้า ได้แก่ คุณภาพของสินค้า สถานที่ ราคาของสินค้าและความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ประกอบการกับคู่ค้า

9. โครงสร้างต้นทุน (Cost Structure) สำหรับในองค์ประกอบนี้ควรมีความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจในเรื่องของเงินทุนในการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายต่างๆในการทำธุรกิจและการแบ่งต้นทุนในการทำธุรกิจเพื่อให้ง่ายต่อการจัดการรายจ่าย เช่น ต้นทุนในการทำธุรกิจ ต้นทุนสำรอง ต้นทุนค่าวัตถุดิบและอุปกรณ์ ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการพัฒนาสินค้า เป็นต้น

จากรายละเอียดของรูปแบบการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู ทั้งสามกลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ กลุ่มการเตรียมความพร้อมโดยอาศัยแนวคิดของการวัดผลแบบสมดุล (Balanced Scorecard) 4 ด้าน กลุ่มการเตรียมความพร้อม 3 ด้าน และกลุ่มของความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ คือ การนำเสนอการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆที่ควรมีและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบธุรกิจ ของข้าราชการครูที่มีความสนใจที่จะประกอบธุรกิจหลังเกษียณ

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้าน และความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ ต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆดังนี้

1.1 การเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้าน

1.1.1 ด้านความสมบูรณ์ของร่างกาย พบว่าการเตรียมความพร้อมของผู้ให้สัมภาษณ์ในด้านนี้ประกอบด้วย การออกกำลังกาย การทำประกันชีวิต การควบคุมอาหารและน้ำหนัก การตรวจสุขภาพประจำปี การพักผ่อนที่เพียงพอต่อวัน

1.1.2 ด้านความสมบูรณ์ของจิตใจ พบว่าการเตรียมความพร้อมของผู้ให้สัมภาษณ์ในด้านนี้ประกอบด้วย การฝึกตนให้มีจิตใจแจ่มใสอยู่เสมอ ไม่วิตกกังวลกับปัญหาใดๆจนเกินเหตุ การจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้นและมีมุมมองในแง่บวกกับชีวิต ไม่ยึดติดกับอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่เดิม ยอมรับกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นหลังการเกษียณ การพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับการเกษียณกับบุคคลต่างๆ การคิดเกี่ยวกับการทำงานที่วางแผนไว้และมีความสุขกับการทำงาน และการมีวินัยในตนเอง

1.1.3 ด้านการเงิน พบว่าการเตรียมความพร้อมของผู้ให้สัมภาษณ์ในด้านนี้ประกอบด้วย การประเมินรายรับ-รายจ่าย การเตรียมสะสมเงินสำหรับการเกษียณอายุเพื่อการลงทุนระยะยาวในวัยเกษียณ การซื้อประกันชีวิตและประกันอุบัติเหตุ และการเตรียมหางานสำรองในกรณีที่ต้องการรายได้เพิ่ม

1.1.4 ด้านการดำเนินชีวิต พบว่าการเตรียมความพร้อมของผู้ให้สัมภาษณ์ในด้านนี้ประกอบด้วย การวางแผนในการทำกิจวัตรประจำวันในแต่ละวันว่าจะทำอะไรบ้าง การจัดการวางแผนที่อยู่อาศัย การวางแผนหางานอดิเรกทำภายหลังการเกษียณ และการวางแผนจากสิ่งที่ทำเพื่อนำมาเป็นธุรกิจหลังเกษียณ

1.1.5 ด้านบริหารจัดการ พบว่าการเตรียมความพร้อมของผู้ให้สัมภาษณ์ในด้านนี้ประกอบด้วย การใช้ความถนัดหรือทักษะเฉพาะในการเริ่มทำธุรกิจ การวางแผนเกี่ยวกับการคิดค้นสินค้าหรือบริการ กระบวนการภายในของการทำธุรกิจ และการเริ่มต้นธุรกิจเกิดจากการลองผิดลองถูก

1.1.6 ด้านการเรียนรู้และพัฒนา พบว่าการเตรียมความพร้อมของผู้ให้สัมภาษณ์ในด้านนี้ ประกอบด้วย ทักษะความสามารถของพนักงาน ด้านเกี่ยวกับระบบข้อมูลสารสนเทศ ด้านเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร ระบบการจูงใจและโครงสร้างองค์กร การวางแผนที่จะขยายธุรกิจตามช่องทางต่างๆ และการพัฒนากระบวนการทำงานของธุรกิจสำคัญ*

1.1.7 ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลูกค้า พบว่าการเตรียมความพร้อมของผู้ให้สัมภาษณ์ในด้านนี้ประกอบด้วย การรู้ว่าลูกค้าของธุรกิจคือใคร การรู้ว่าการแบ่งกลุ่มลูกค้าอย่างไร การติดต่อสื่อสารกับลูกค้าควรอย่างไร การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าควรอย่างไร และการสร้างความแตกต่างของสินค้าเพื่อรักษาลูกค้าเก่าและเพิ่มลูกค้าใหม่

1.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ

1.2.1 กลุ่มลูกค้า (Customer Segments) พบว่าความรู้ความเข้าใจในรูปแบบธุรกิจในองค์ประกอบนี้ ประกอบด้วย การแยกลูกค้าแต่ละกลุ่มให้ชัดเจนเพื่อง่ายต่อการทำธุรกิจ การดูจากลักษณะของการซื้อสินค้า การดูจากความต้องการของลูกค้า และการดูจากลักษณะของบุคคล อายุและเพศ จากการซื้อสินค้า

1.2.2 คุณค่าของสินค้าหรือบริการ (Value Propositions) พบว่าความรู้ความเข้าใจในรูปแบบธุรกิจในองค์ประกอบนี้ ประกอบด้วย คุณภาพของสินค้าหรือบริการที่ดีที่ส่งต่อให้กับลูกค้า และคุณภาพของสินค้าหรือบริการที่แตกต่างจากคู่แข่งในการค้า

1.2.3 ช่องทางการเข้าถึงลูกค้า (Channels) พบว่าความรู้ความเข้าใจในรูปแบบธุรกิจในองค์ประกอบนี้ ประกอบด้วย การสื่อสารเพื่อให้ลูกค้ามาซื้อสินค้าหรือบริการของเราในช่องทางต่างๆ และการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าผ่านทางโทรศัพท์และโซเชียลมีเดีย

1.2.4 ความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relationships) พบว่าความรู้ความเข้าใจในรูปแบบธุรกิจในองค์ประกอบนี้ ประกอบด้วย การสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้าทำให้ลูกค้าอยู่กับเราได้อย่างมั่นคงและยาวนาน และการมอบของขวัญให้กับกลุ่มลูกค้าประจำ ความจริงใจ ความสนทนสนม ความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า และการลดราคาสินค้าหรือของแถม

1.2.5 ทรัพยากรหลัก (Key Resources) พบว่าความรู้ความเข้าใจในรูปแบบธุรกิจในองค์ประกอบนี้ ประกอบด้วย สิ่งที่มีอยู่แล้วเพื่อนำมาดำเนินธุรกิจ เช่น ที่ดิน อุปกรณ์และวัตถุดิบที่ใช้ทำธุรกิจ สูตรในการประกอบธุรกิจอาหาร เป็นต้น และสิ่งที่สร้างความแตกต่างให้กับธุรกิจ

1.2.6 กิจกรรมหลัก (Key Activities) พบว่าความรู้ความเข้าใจในรูปแบบธุรกิจในองค์ประกอบนี้ คือ กระบวนการทำงานต่างๆภายในธุรกิจ

1.2.7 พันธมิตรหลัก (Key Partnerships) พบว่าความรู้ความเข้าใจในรูปแบบธุรกิจในองค์ประกอบนี้ คือ การเลือกคู่ค้าจาก ได้แก่ คุณภาพของสินค้า สถานที่ ราคาของสินค้า และความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ประกอบการกับคู่ค้า

1.2.8 รายได้หลัก (Revenue Streams) พบว่าความรู้ความเข้าใจในรูปแบบธุรกิจในองค์ประกอบนี้ ประกอบด้วย รายได้ที่เกิดจากการทำธุรกิจและเงินปันผล และมีการจัดการกับรายได้โดยการทำรายรับ-รายจ่าย เพื่อให้แบ่งส่วนของรายได้ที่นำไปใช้และรายได้ที่เก็บออม

1.2.9 โครงสร้างต้นทุน (Cost Structure) พบว่าความเข้าใจในรูปแบบธุรกิจขององค์ประกอบนี้ ประกอบด้วย เงินทุนในการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายต่างๆในการทำธุรกิจ และแบ่งต้นทุนในการทำธุรกิจเพื่อให้ง่ายต่อการจัดการรายจ่าย เช่น ต้นทุนในการทำธุรกิจ ต้นทุนสำรอง ต้นทุนค่าวัตถุดิบและอุปกรณ์ ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการพัฒนาสินค้า เป็นต้น

2. ระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้านในด้านด้านความสมบูรณ์ของร่างกายมีการเตรียมความพร้อมระดับปานกลาง ด้านความสมบูรณ์ของจิตใจมีการเตรียมความพร้อมระดับมาก ด้านการเงินมีการเตรียมความพร้อมระดับปานกลาง ด้านการดำเนินชีวิตมีการเตรียมความพร้อมระดับปานกลาง ด้านการบริหารจัดการมีการเตรียมความพร้อมระดับปานกลาง ด้านการเรียนรู้และพัฒนา มีการเตรียมความพร้อมระดับปานกลาง และด้านความเข้าใจเกี่ยวกับลูกค้ามีการเตรียมความพร้อมระดับปานกลาง

3. ระดับความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ ในด้านกลุ่มลูกค้า (Customer Segments) มีความเข้าใจปานกลาง ด้านคุณค่าของสินค้าหรือบริการ (Value Propositions) มีความเข้าใจปานกลาง ด้านช่องทางการเข้าถึงลูกค้า (Channels) มีความเข้าใจปานกลาง ด้านความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relationships) มีความเข้าใจปานกลาง ด้านรายได้หลัก (Revenue Streams) มีความเข้าใจปานกลาง ด้านทรัพยากรหลัก (Key Resources) มีความเข้าใจปานกลาง ด้านกิจกรรมหลัก (Key Activities) มีความเข้าใจปานกลาง ด้านพันธมิตรหลัก (Key Partnerships) มีความเข้าใจปานกลาง ด้านโครงสร้างต้นทุน (Cost Structure) มีความเข้าใจปานกลาง

4. การนำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) เข้ามาวิเคราะห์องค์ประกอบของการเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู 7 ด้าน และ ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ ได้ผลออกมาเป็นสามกลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ กลุ่มของปัจจัยด้านการบริหารจัดการแบบสมดุล (Balanced Scorecard) 4 ด้าน กลุ่มของปัจจัยด้านสุขภาวะและคุณภาพชีวิต 3 ด้าน และกลุ่มของความเข้าใจในรูปแบบธุรกิจ

5. จากผลของ ตอนที่ 1 และตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้นำผลของทั้งสองตอนมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อพัฒนารูปแบบการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู แบ่งเป็นสามกลุ่ม ดังภาพที่ 2 และมีรายละเอียดตามรายด้านดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู ภาคตะวันออก ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่ารูปแบบการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู ทั้งสามกลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการแบบสมดุล (Balanced Scorecard) 4 ด้าน ปัจจัยด้านสุขภาวะและคุณภาพชีวิต 3 ด้าน และความเข้าใจในรูปแบบธุรกิจ มีองค์ประกอบที่เพิ่มขึ้นมาจากทฤษฎี ในกลุ่มของปัจจัยด้านการบริหารจัดการแบบสมดุล (Balanced Scorecard) 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการเรียนรู้

และพัฒนา กลุ่มของปัจจัยด้านสุขภาวะและคุณภาพชีวิต 3 ด้าน ผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายผลโดยการเปรียบเทียบจากทฤษฎีและสรุป ดังนี้

1. ด้านความสมบูรณ์ของร่างกาย สำหรับด้านความสมบูรณ์ของร่างกาย เป็นการเตรียมความพร้อมในด้าน การดูแลสุขภาพร่างกาย ประกอบไปด้วย การออกกำลังกาย ตรวจเช็คสุขภาพ การหลีกเลี่ยงหรือหยุดพฤติกรรมต่างๆที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ และการซื้อประกันชีวิต (Lee & Law, 2004) โดยผลของการวิจัยจากการสัมภาษณ์ข้าราชการครูที่เกษียณแล้วมีธุรกิจเป็นของตนเอง พบว่า มีสองประเด็นที่เพิ่มเข้ามา คือ การควบคุมอาหารและน้ำหนัก และการพักผ่อนที่เพียงพอต่อวัน ซึ่งสองประเด็นนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งในแต่ละประเด็นเป็นประเด็นที่เกิดจากการเป็นผู้ประกอบการของผู้ให้สัมภาษณ์ กลัวที่จะไม่สามารถออกไปทำสิ่งต่างๆในชีวิตประจำวันได้ เนื่องจากการควบคุมอาหารและน้ำหนักและการพักผ่อนที่เพียงพอต่อวัน ถ้าไม่มีการควบคุมและมีการพักผ่อนที่ไม่เพียงพออาจเป็นสาเหตุให้เกิดโรคต่างๆ ตามมาและทำให้ไม่สามารถดำเนินธุรกิจ ที่ตนเองต้องการทำต่อไปได้

2. ด้านความสมบูรณ์ของจิตใจ สำหรับด้านความสมบูรณ์ของจิตใจ เป็นการเตรียมพร้อมในด้านต่างๆของจิตใจ ประกอบไปด้วย การฝึกตนให้มีจิตใจแจ่มใสอยู่เสมอ พยายามไม่ติดกังวลกับปัญหาใดๆ จนเกินเหตุ มีวิธีการจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้น ตลอดจนมีมุมมองในแง่บวกกับชีวิต ไม่ยึดติดกับอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่เดิม ยอมรับกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นหลังการเกษียณ และรวมถึงการพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับการเกษียณกับบุคคลต่างๆ เพื่อการปรับตัวและเตรียมพร้อมก่อนการเกษียณ (อนงค์นาฏ ผ่านสถิน, 2556) โดยผลของการวิจัยจากการสัมภาษณ์ข้าราชการครูที่เกษียณแล้วมีธุรกิจเป็นของตนเอง พบว่า มีสองประเด็นที่เพิ่มเข้ามา ได้แก่ การคิดเกี่ยวกับการทำงานที่วางแผนไว้และมีความสุขกับการทำงานและการมีวินัยในตนเอง ในแต่ละประเด็นเกิดจากการเป็นผู้ประกอบการของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สรุปได้ว่าการคิดเกี่ยวกับการทำงานที่วางแผนไว้และมีความสุขกับการทำงาน และการมีวินัยในตนเองเป็นส่วนที่สำคัญในการเริ่มต้นธุรกิจ เพราะเมื่อเกษียณอายุจากราชการแล้วบุคคลที่ต้องการทำธุรกิจต้องมีการวางแผน ต้องมีความสุขในการทำธุรกิจและต้องมีวินัยในตนเอง เพื่อให้การดำเนินธุรกิจดำเนินไปได้อย่างมั่นคง

3. ด้านการดำเนินชีวิต สำหรับด้านการดำเนินชีวิตเป็นการเตรียมความพร้อมในการดำเนินชีวิตหลังเกษียณ ประกอบไปด้วยวางแผนในการทำกิจวัตรประจำวันในแต่ละวันว่าจะทำอะไรบ้างหรือการจัดการวางแผนที่อยู่อาศัย และการวางแผนหางานอดิเรกทำภายหลังการเกษียณ (Lee & Law, 2004) โดยผลของการวิจัยจากการสัมภาษณ์ข้าราชการครูที่เกษียณแล้วมีธุรกิจเป็นของตนเอง พบว่า มี 1 ประเด็นที่เพิ่มเข้ามา คือ การวางแผนจากสิ่งที่ทำเพื่อนำมาเป็นธุรกิจหลังเกษียณ ซึ่งในประเด็นนี้เกิดจากการเป็นผู้ประกอบการของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สรุปได้ว่าการดำเนินชีวิตหลังเกษียณ บุคคลต้องมีงานอดิเรกยามว่าง เพื่อให้ตนเองไม่เหงาและสามารถนำงานอดิเรกที่ตนเองชอบหรือสิ่งที่ตนเองทำมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน สามารถนำมาเป็นพื้นฐานในการสร้างธุรกิจของตนเอง

4. ด้านการบริหารจัดการ สำหรับด้านการบริหารจัดการ เป็นการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการบริหารจัดการเกี่ยวกับกระบวนการในการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณ ว่าควรมีกระบวนการใดเริ่มก่อนและหลังเพื่อให้ธุรกิจเริ่มต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การใช้ความถนัดหรือทักษะเฉพาะในการเริ่มทำธุรกิจ การวางแผนเกี่ยวกับการคิดค้นสินค้าหรือบริการ กระบวนการภายในของการทำธุรกิจ (Kaplan & Norton, 1996) โดยผลของการวิจัยจากการสัมภาษณ์ข้าราชการครูที่เกษียณแล้วมีธุรกิจเป็นของตนเอง พบว่า มีหนึ่งประเด็นที่เพิ่มเข้ามา คือ การเริ่มต้นธุรกิจเกิดจากการลองผิดลองถูก ซึ่งในประเด็นนี้ เกิดจากการเป็นผู้ประกอบการของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปได้ว่าในด้านการบริหารจัดการผู้ที่ทำธุรกิจต้องมีการจัดการเกี่ยวกับกระบวนการภายในธุรกิจทั้งหมดแต่กว่าธุรกิจจะดำเนินไปได้ ผู้

ที่ทำธุรกิจต้องมีการลองผิดลองถูก จากการทำกระบวนการต่างๆ ภายในธุรกิจและสุดท้ายธุรกิจก็จะสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ด้านการเรียนรู้และพัฒนา สำหรับด้านการเรียนรู้และพัฒนา เป็นการเตรียมความพร้อมในด้านของตัวบุคคล ประกอบไปด้วย ทักษะความสามารถของพนักงาน ด้านเกี่ยวกับระบบข้อมูลสารสนเทศ และด้านเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร ระบบการจูงใจและโครงสร้างองค์กร (Kaplan & Norton, 1996) โดยผลของการวิจัยจากการสัมภาษณ์ข้าราชการครูที่เกษียณแล้วมีธุรกิจเป็นของตนเอง พบว่า มีสองประเด็นที่เพิ่มเข้ามา ได้แก่ การวางแผนที่จะขยายธุรกิจตามช่องทางต่างๆ และการพัฒนากระบวนการทำงานของธุรกิจสม่ำเสมอ ซึ่งในแต่ละประเด็นเกิดจากการเป็นผู้ประกอบการของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ในด้านการเรียนรู้และพัฒนา นอกจากการเตรียมความพร้อมในด้านของตัวบุคคล ในการทำธุรกิจต้องมีการวางแผนที่จะขยายธุรกิจและการพัฒนากระบวนการทำงานของธุรกิจ เพราะว่าการทำธุรกิจจะต้องมีการเพิ่มเติมความรู้รอบด้านเกี่ยวกับธุรกิจที่ทำอยู่เพื่อให้ธุรกิจที่ทำอยู่มั่นคง

จากการอภิปรายผลข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างทฤษฎีของการเตรียมความพร้อมกับผลที่ได้จากการวิจัย จึงทำให้การเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู ภาคตะวันออก สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยได้นำผลที่ได้มาพัฒนารูปแบบการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู ให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมแก่การนำไปใช้เป็นแนวทางในการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครู

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะทั้งเชิงการจัดการและการนำไปประยุกต์ใช้ และข้อเสนอแนะวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะงานวิจัยเพื่อนำไปประยุกต์ใช้

การเตรียมการเพื่อประกอบธุรกิจหลังเกษียณควรมีการเตรียมความพร้อมในด้านการเงินก่อนการเกษียณอายุซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการดำเนินชีวิตหลังเกษียณ ผู้ที่ต้องการวางแผนในด้านการเงินหลังเกษียณ จะต้องทราบก่อนว่าตนเองจะมีการเกษียณอายุการทำงานตอนอายุกี่ปีซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสามารถระบุจำนวนเงินที่ควรมีหลังเกษียณอายุได้ โดยมีสูตรคำนวณง่าย ๆ ดังนี้

เงินที่ควรมีหลังเกษียณอายุ = ค่าใช้จ่ายต่อเดือน X 12 เดือน X จำนวนปีที่คาดว่าจะมีชีวิตรอยู่หลังเกษียณ (เช่น เกษียณอายุด้วยอายุ 60 ปี และคาดว่าจะมีอายุอยู่ถึง 90 ปี ดังนั้นในช่องนี้ต้องใส่ 30 ปี ลงไปในสูตรคำนวณ)

เงินเก็บไว้ใช้หลังเกษียณ = ภาระค่าใช้จ่ายต่อเดือน x 12 เดือน x อายุขัยหลังเกษียณ x 2 เท่า (วางแผนที่จะเกษียณตอนอายุ 65 ปี และคาดว่าจะมีอายุขัยหลังเกษียณถึง 80 ปี ดังนั้นในช่องของอายุขัยหลังเกษียณต้องใส่ 15 ปี)

จากการเตรียมความพร้อมในด้านการเงินก่อนการเกษียณข้างต้นเป็นการคาดการณ์การเตรียมความพร้อมด้านการเงินเบื้องต้นเพื่อวางแผนในด้านการเงินหลังเกษียณ ส่งผลให้การเตรียมการเพื่อประกอบธุรกิจหลังเกษียณเป็นไปได้อย่างราบรื่นเพราะจะสามารถทราบจำนวนเงินคร่าวๆที่จะนำไปใช้จ่ายและนำไปต่อยอดในการประกอบธุรกิจหลังเกษียณ ดังนั้นผู้วิจัยได้เสนอการนำงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ ดังนี้

1. การวิจัยการเตรียมความพร้อมเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจหลังเกษียณของข้าราชการครูภาคตะวันออกเฉียงใต้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการเริ่มต้นธุรกิจ 7 ด้าน และความรู้ความเข้าใจรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ ซึ่งจะต้องมีการเตรียมความพร้อมและความรู้ความเข้าใจ 3 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

กลุ่มของปัจจัยด้านการบริหารจัดการแบบสมดุล (Balanced Scorecard) 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการเรียนรู้และพัฒนา 3) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลูกค้า และ 4) ด้านการเงิน

กลุ่มของปัจจัยด้านสุขภาวะและคุณภาพชีวิต 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสมบูรณ์ของร่างกาย 2) ด้านความสมบูรณ์ของจิตใจ และ 3) ด้านการดำเนินชีวิต

กลุ่มของความรู้ความเข้าใจในรูปแบบธุรกิจ ได้แก่ 1) กลุ่มลูกค้า (Customer Segments) 2) คุณค่าของสินค้าหรือบริการ (Value Propositions) 3) ช่องทางการเข้าถึงลูกค้า (Channels) 4) ความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relationships) 5) รายได้หลัก (Revenue Streams) 6) ทรัพยากรหลัก (Key Resources) 7) กิจกรรมหลัก (Key Activities) 8) พันธมิตรหลัก (Key Partnerships) และ 9) โครงสร้างต้นทุน (Cost Structure)

2. การนำรูปแบบธุรกิจไปใช้ ควรดูรายละเอียดขององค์ประกอบในแต่ละด้านและองค์ประกอบให้เข้าใจก่อนนำไปประยุกต์ใช้

3. รูปแบบธุรกิจนี้ เป็นรูปแบบการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู หรือบุคคลอื่นที่สนใจในการเริ่มต้นธุรกิจสามารถนำไปใช้ได้เช่นกันแต่อาจมีบางองค์ประกอบที่ไม่ตอบโจทย์เพราะว่าผลที่ได้ออกมาของรูปแบบธุรกิจที่เกิดจากการสัมภาษณ์ข้าราชการครูที่มีธุรกิจหลังเกษียณและการเก็บแบบสอบถามจากข้าราชการครูก่อนเกษียณ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐ เพื่อลดภาระสังคม ขจัดปัญหาความยากจนและพัฒนาศักยภาพคนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการกำหนดนโยบายสนับสนุน ส่งเสริมอาชีพสำรองก่อนการเกษียณอายุ โดยการ

1. นำปัจจัยสำคัญหรือตัวชี้วัดที่สมดุลของการประกอบธุรกิจเป็นแนวทางการพัฒนาอาชีพสำรองสำหรับวัยก่อนเกษียณ

2. กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาเส้นทางอาชีพก่อนวัยเกษียณสำหรับผู้ประกอบอาชีพครู โดยมุ่งเน้นตัวชี้วัดด้านการเงิน ลูกค้า กระบวนการภายใน และการเติบโตและการพัฒนา

องค์การหรือหน่วยงานนโยบายสู่การปฏิบัติด้วยการกำหนดกลยุทธ์เตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุ กำหนดเกณฑ์การวัดผล การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุ สื่อสารให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงความคิดริเริ่ม เพื่อเป็นแนวทางสู่การเตรียมความพร้อมสำหรับเส้นทางอาชีพหลังเกษียณและจัดตั้ง รวมกลุ่ม ให้เกิดความร่วมมือเพื่อช่วยเหลือกันระหว่างบุคคลภายในกลุ่ม ท้องถิ่น หรือชุมชน

ข้อเสนอแนะวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยนี้มีขอบเขตที่มุ่งศึกษากับกลุ่มตัวอย่างเฉพาะข้าราชการครูในสังกัดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม(สพม.) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยขอเสนอให้ขยายผลการวิจัยไปในภาคอื่นของประเทศหรือจะขยายเฉพาะเจาะจงรายจังหวัด ซึ่งอาจมีปัญหที่แตกต่างออกไปจากในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาจทำให้มีผลการวิจัยที่มีความหลากหลายมากขึ้น
2. การวิจัยนี้มีตัวแปรทั้งหมด 16 ตัวแปร ได้แก่ กลุ่มของปัจจัยด้านการบริหารจัดการแบบสมดุล (Balance Scorecard) 4 กลุ่มของปัจจัยด้านสุขภาวะและคุณภาพชีวิต 3 ด้านและความรู้ความเข้าใจในรูปแบบธุรกิจ 9 องค์ประกอบ ผู้วิจัยเสนอให้ศึกษาการเตรียมความพร้อมในแบบอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อทำให้ผลการวิจัยมีความชัดเจนและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น
3. การศึกษาการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรขยายขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกไป โดยเพิ่มตัวแปรอื่นๆ ที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อการเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณและรูปแบบธุรกิจที่อาจเพิ่มเข้ามาในอนาคต เพื่อให้สามารถบอกถึงการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการหลังเกษียณของข้าราชการครู ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2559). *หนี้สินของสมาชิกครูในระบบสหกรณ์*. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2561 จาก https://www.cad.go.th/ewt_news.php?nid=14319
- บรรลุ ศิริพานิช. (2550). *คู่มือผู้สูงอายุฉบับเตรียมตัวก่อนสูงอายุ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ปัทมา ว่าพัฒนางศ์ และ ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2556). *ประชากรไทยในอนาคต*. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2562 จาก <http://www.hed.go.th/menuHome/file/140>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *สถิติการศึกษา*. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2563 จาก <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx>
- สุขใจ น้ำผุด, อนุชนาฏ เจริญจิตรกรรม, และ สมนึก วิวัฒน์. (2557). *กลยุทธ์การบริหารการเงินส่วนบุคคล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนงค์นาฏ ผ่านสทิน. (2556). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเตรียมตัวก่อนการเกษียณของข้าราชการครูจังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, บัณฑิตวิทยาลัย.
- อารยา เป๊ะป่อง. (2558). *การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล การประเมินองค์การแบบสมดุล (Balanced Scorecard) และการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการในเขตย่านธุรกิจการค้าสีลม*. (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, บัณฑิตวิทยาลัย.
- Al-Gamazi, R. Z., & Kaddumi, T. A. (2020). Balanced scorecard implementation and its effect on banks' financial. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 13(10), 654-673.
- Atchley, R. C. (1980). *The Social Forces in Later Life: An Introduction to Social Gerontology* (3rd ed). California : Wadsworth publishing company.

- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis* (7th ed.). Upper Saddle River, NJ : Pearson.
- Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (1996). Using the balanced scorecard as a strategy management system. *Harvard Business Review*, (January/February), 75-85.
- Koul, L. (1984). *Methodology of Educational Research*. New Delhi: Vikas Publishing House.
- Lee, W. K. M., & Law, K. W. K. (2004). Retirement planning and retirement satisfaction: The need for a national retirement program and policy in Hong Kong. *Journal of Applied Gerontology*, 23(3), 212-233.
- Osterwalder, A. & Peigner, Y. (2010). *Business Model Generation*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc. Hoboken.
- Zorek, T. J. (2020). *Successful balanced scorecard implementation strategies for a manufacturing organization*. (Doctoral Dissertation). Walden University, College of Management and Technology.